De 12 største kunstopplevelsene i 2023

Skulpturer det var fristende å ta på, og et verk som fikk ryggraden min til å synge. 2023 bød på et rikt spekter av herlige kunstopplevelser.

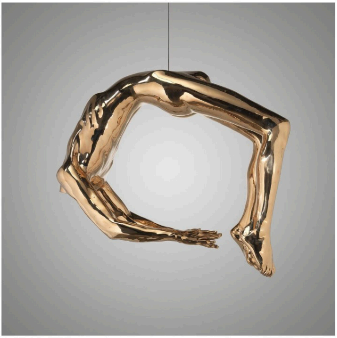

Louise Bourgeois: «Arch of Hysteria» (1993).
FOTO: NASJONALMUSEET

Mona Pahle Bjerke
Kunstkritiker

Publisert 26. des. 2023

2023 vil nok gå inn i historiebøkene som et redselens år, med bombingen av Gaza, krigen som fortsetter å utarme Ukraina og økonomiske nedgangstider.

Her hjemme har det heller ikke nyhetsbildet vært lystig. Vi har hatt både flom og tørke, og den ene opprivende politiske skandalen har fulgt i hælene på den neste. Da er det trøsterikt å vende blikket mot kunstens verden.

For 2023 har vært et rikt og inspirerende kunstår.

Her skal vi se tilbake på noen av de største høydepunktene.

1 Uttrykker en mektig urtidskvalitet

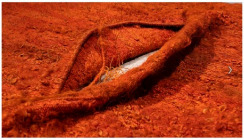

- **Hva:** «Magdalena Abakanowicz: Floker av tråd og tau»
- **Hvor:** Henie Onstad Kunstsenter, Høvikodden
- **Når:** 27.10.23–25.2.24

Det var en fullstendig overveldende opplevelse å gå ned i den høye, åpne salen på Høvikodden, som for en gangs skyld nærmest virker liten, forminsket av de enorme tekstilskulpturene skapt av hamp, sisal og grovt tauverk.

Det var så sanselig og taktilt at jeg måtte ta meg kraftig sammen for ikke å ta på arbeidene.

Abakanowicz' prosjekt uttrykker noe tidløst som går hinsides språket. De bærer i seg en mektig urtidskvalitet.

② Rå skildring av skjønnhetslengsel og dødsangst

FOTO: DAG FOSSE

- **Hva:** «Børre Sæthre: Last Dance»
- **Hvor:** Lysverket, KODE, Bergen
- **Når:** 9.6.23–29.10.23

«Last Dance» var siste kapittel i Børre Sæthres utstillingstrilogi om norsk cruisingkultur, AIDS og fortrengt homofil kjærlighet.

Et mektig hvitt tre som ser ut som det er laget av størknet sæd, strekker sine bare grener mot en kuppel fylt med turkist lys. Et spektakulært og herlig verk som grep og begeistret meg.

Det var også vidunderlig å se Børre Sæthre, som var millenniums-scenens store stjerne, overstråle sine egne ikoniske ungdomsverk.

③ Gåtefull gigant

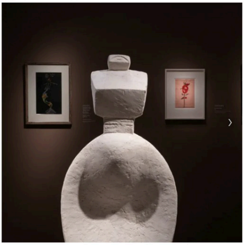

- Hva: «Louise Bourgeois: Imaginære samtaler»
- Hvor: Nasjonalmuseet, Oslo
- Når: 6.5.23–6.8.23

Dette var en utrolig vakker og fascinerende utstilling proppfull av kunnskap. Den var faglig interessant uten å ekskludere de brede lag.

Utstillingen kastet nytt lys på dette viktige kunstnerskapet.

Bourgeois har ofte vært sett på som en outsider. Utstillingen viste hvordan hun gjennom de ulike deler av sitt liv virkelig var på talefot med sin egen samtid, og helt og holdent en del av det europeiske kunstlivet.

④ Kombinerer noe åndelig og noe humoristisk

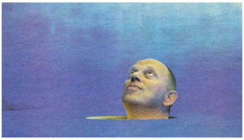

FOTO: CAMILLA DAMGÅRD

- Hva: «Hilmar Fredriksen: Øye-blikk» Lillehammer kunstmuseum.
- Hvor: Lillehammer kunstmuseum, Lillehammer
- Når: 21.10.23–3.3.24

Vi har få norske kunstnerskap som er så konseptuelt rike og så formmessig sterke på samme tid som Hilmar Fredriksen.

Utstillingen på Lillehammer viser denne viktige pioneren for norsk konsept- og performanshistorie.

Når jeg prøver å beskrive hans verk, kommer jeg alltid tilbake til et sitat av min egen gamle bestefar André Bjerke. Jeg tenker på prosjektet hans som en « ... hellig, alminnelig lek».

5 Fargekomponisten

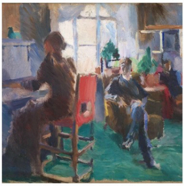

- Hva: «Harriet Backer: Hvert atom er farge»
- Hvor: Nasjonalmuseet, Oslo
- Når: 30.9.23–14.1.24. På turné frem til 2025.

Nasjonalmuseets omfattende presentasjon av Harriet Backer viser henne som den fremragende fargekomponisten hun var.

Hun var også utvilsomt en glimrende tegner med en klar formsans.

Men det er liten tvil om at det er hennes evne til å spille ulike fargenyanser og klanger ut mot hverandre og skildre lysets virkninger, som gjør henne til en av Nordens fremste malere.

6 Herlig ambisiøst

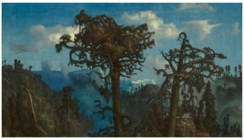

FOTO: STAVANGER KUNSTMUSEUM/DAG MYRESTRAND

- Hva: «Visjonære romantikere: Lars Hertervig, Peder Balke og Eugenio Lucas»
- Hvor: Stavanger Kunstmuseum, Stavanger
- Når: 29.9.23–31.12.23

Jeg ble veldig inspirert av ambisjonsnivået i denne utstillingen.

Her lanserer de et nytt begrep, som viser at romantikken i Norge går hinsides den såkalte nasjonalromantikken.

I likhet med internasjonale kjemper som Goya og Turner finnes det også her hjemme en utforskende formoppløsende strømning i det romantiske, som foregriper modernismen.

Her har de satt våre ruvende romantikere Hertervig og Balke opp mot den samtidige spanjolen Lucas Velazquez

7 En«en-gang-i-livet-opplevelse»

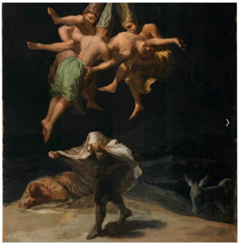

- Hva: «Moderne profetier: Goya og Munch»
- Hvor: Munchmuseet, Oslo
- Når: 28.10.23–11.02.24

Dette er rett og slett en «en-gang-i-livet-opplevelse».

Utstillingen byr på Goyas to mest berømte grafiske serier helt uavkortet.

At utstillingen ikke helt klarte å skape det mektige møtet mellom Munch og Goya som jeg hadde forestilt meg, kom i skyggen av det fantastiske faktumet at man her kan studere Goyas ondskapsmuntre harselas med menneskets dårskap og de usminkede skildringer av krigens grusomheter.

8 Modernismens store gåtemaler

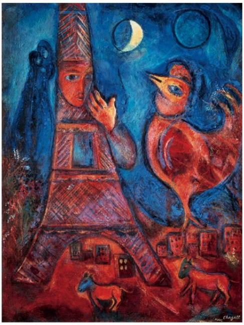

FOTO: ARCHIVES MARC ET IDA CHAGALL

- Hva: «Marc Chagall»
- Hvor: Henie Onstad Kunstsenter, Høvikodden
- Når: 17.3.23–18.6.23

Utstillingen fremhevet en litt ukjent side ved den folkekjære kunstneren.

Chagall søkte ikke bare tilflukt i sin egen surrealistiske drømme-verden. Han var faktisk en som i mellomkrigstiden gikk inn og reflekterte over den voksende antisemittismen i Europa og jødenes tunge skjebne.

Men selv om det var tunge temaer er dette kunstneriske universet så fullt av skjønnhet, vitalitet og oppdrift at jeg likevel gikk derifra og kjente meg beriket og løftet!

9 Fikk ryggraden min til å synge

FOTO: BILL JACOBSEN STUDIO / FESTSPILLENE I BERGEN

- Hva: «Camille Norment Gyre». Festspillutstillingen 2023
- Hvor: Bergen Kunsthall, Bergen
- Når: 25.5.23–13.8.23

Årets festspillutstilling bød på en opplevelse jeg sent vil glemme.

Camille Norment skaper verk som berører rent fysisk ved at lyden dirrer igjennom kroppen din.

Der jeg lå på benk som ga fra seg klanger og toner, ble jeg bevisst mitt eget skjelett: Det kjentes som om hodeskallen var en katedral full med lyd, og ryggraden min sang.

Dette er en av de sterkeste festspillutstillingene jeg har opplevd i mine sytten år som kritiker.

10 Modernismens superstjerner

- Hva: «Frihetens former»
- Hvor: Munch-museet
- Når: 23.2.23–21.5.23

En av vårens helt store høydepunkter var utstillingen «Frihetens former».

Her inviterte museet oss inn i et svært spennende kapittel i den moderne kunstens historie. Det handlet om det abstrakte maleriet som blomstret i USA og Europa på 40- og 50-tallet.

Bare veldig sjeldent får vi i Norge oppleve originale verk av de store abstrakte ekspresjonistene.

Det var herlig å se verk av superstjerner som Jackson Pollock, Helene Frankenthaler, Mark Rothko og Asger Jorn.

11 En ruvende jubilant

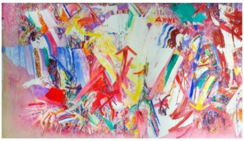

FOTO: CAMILLA DAMGÅRD/LILLEHAMMER KUNSTMUSEUM / CAMILLA DAMGÅRD

- Hva: «Kinds of Blue: Jakob Weidemann»
- Hvor: Lillehammer kunstmuseum
- Når: 13.5.23–27.8.23

Lillehammer kunstmuseum markerte Jakob Weidemanns 100-årsjubileum med en omfattende utstilling som befestet bildet av ham som en svært kompetent maler som briljerte gjennom sin klare formsans og musikalske fargefølelse.

Utstillingen «Kinds of Blue» ble en vital feiring av den ruvende jubilanten.

12 Politisk korrekt og ukorrekt på samme tid

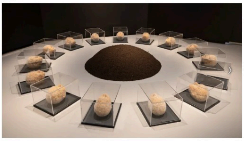

- Hva: «Gába – kvinnelig skaperkraft»
- Hvor: Nordnorsk kunstmuseum
- Når: 18.3.23–18.2.24

Dette var en herlig og vital presentasjon av kvinnelige, og for det meste samiske kunstnere.

Utstillingen la vekt på den lave kvinnelige og samiske representasjonen i museer generelt, men på Nord-Norsk kunstmuseum spesielt; Et museum med et særskilt ansvar for det samiske, i og med at det er lokalisert midt i Sápmi.

Jeg likte den sanselige frodigheten i utstillingen, men også selvransakelsen fra museets side.

Det er også forfriskende hvordan utstillingen klarer å være både politisk korrekt og ukorrekt på samme tid.

Hei!

Jeg er frilanser og skriver anmeldelser om arkitektur og kunst for

NRK. Les hva jeg synes om Nasjonalmuseet, eller 22. juli-minnestedet på Utøykaia. Les gjerne også anmeldelsene av «Floker av tråd og tau» av Magdalena Abakanowicz, «Meditasjoner over Dantes Inferno» av Håkon Bleken og «LOL – Humor i norsk kunsthistorie» ved Haugar i Tønsberg. Her kan du også se hva jeg mener var de tolv sterkeste kunstopplevelsene i 2023.

Mona Pahle Bjerke
Arkitektur- og kunstkritiker

Send meg en e-post

27.12.23 kl 15.07: Starten av brødteksten endret til det følgende: «2023 vil nok gå inn i historiebøkene som et redselens år, med bombingen av Gaza, krigen som fortsetter å utarme Ukraina og økonomiske nedgangstider.»